

матеріалами круглого столу. Профільне навчання (технологічний напрям) учнів старшої школи на базі ПТНЗ: досвід, проблеми та перспективи, в рамках Другої міжнародної виставки. Сучасні навчальні заклади – 2011 / Укладачі: Нестерова Л.В., Чеснокова Л.Г., Дремова І.Б., Романенко Л.В., Герлянд Т.М., Стременко Л.О. / за загальною редакцією Нестерової Л.В. – К. : ПІТО НАПН України, 2012. – 113 с.

3. Закон України «Про професійно-технічну освіту». – К., 1998.

4. Пустовая Є. Профорієнтація: проблеми, досвід, перспективи / Є. Пустовая // Завуч. – 2003. – № 9. – С. 2-3.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ФІНЛЯНДІЇ

УДК: 378

Ямницький О.В.

Розглянуто особливості та провідні тенденції розвитку системи вищої освіти Фінляндії, яка є одним зі світових лідерів в освітній сфері.

Ключові слова: вища освіта, Фінляндія, принципи освіти, якість освіти, професіоналізація, професійна підготовка.

Рассмотрены особенности и ведущие тенденции развития системы высшего образования Финляндии, которая является одним из мировых лидеров в образовательной сфере.

Ключевые слова: высшее образование, Финляндия, принципы образования, качество образования, профессионализация, профессиональная подготовка.

THE TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS AT HIGHER EDUCATION INSTITUTION IN FINLAND

A. Yamnitsky

The features and leading trends in the development of higher education in Finland, which is one of the world leaders in the field of education.

The higher education establishments have contributed positively to the renewal of society and the development of the economy and productivity. The significance of higher education establishments is emphasised in a global operating environment.

Finland's system of higher education is relatively young compared to some others in Europe, this is definitely not at the expense of quality. Finland has eight universities in the 2012/13 QS World University Rankings, most of which improved their overall positions compared to the previous year.

Keywords: higher education, Finland, principles of education, quality of education, professionalization.

В умовах глобалізації світової економіки й процесів регіональної інтеграції та прагнення підтримки конкурентоспроможності національних систем вищої освіти, зріє інтерес до вивчення, трансляції та адаптації кращих доробків світо-

вої освітньої практики. В усьому світі вищі навчальні заклади постають активними учасниками інноваційних суспільних процесів, а інтернаціональний обмін досвідом уважається необхідною умовою розвитку національних освітніх систем. В умовах впровадження нових стандартів вищої освіти в Україні, пов'язаних з необхідністю перебудови всієї системи навчання, набуває актуальності вивчення кращих зразків світового досвіду, що визнається ефективним способом розвитку систем освіти в сучасному світі.

Метою статті виступив аналіз особливостей та провідних тенденцій розвитку системи вищої освіти Фінляндії. Виразною ознакою є загально визначений на світовому рівні авторитет Фінляндії у сфері вищої освіти. На державному рівні схвалена концепція «суспільства, яке навчається», розроблена у середині 90-х рр. ХХ ст. шведським професором Т.Хюсеном та переосмислена фінськими вченими, яка вийшла за межі педагогічної проблематики та органічно увійшла до широкого соціально-економічного контексту. Успіхи країни, досягнуті завдяки певним особливостям фінської соціально-економічної моделі і таким рисам національного характеру, як працьовитість, законслухняність, схильність до розумного споживання та інноваційної діяльності слугують створенню на суспільному рівні високого престижу вищої освіти та професійного навчання [2, с.114]. У цілому 1960-80 рр. у країні означилися посиленням інноваційної спрямованості економіки при координуванні та регулюванні з боку держави. Хоча в сучасних умовах відчувається старіння нації й зменшення частки молоді, водночас активізується динаміка ринку праці, що вимагає постійного професійного вдосконалення. У цьому зв'язку підвищується роль безперервної освіти та освіти високої якості.

Освітня система Фінляндії реалізує принципи безперервної освіти, доступності й можливості навчання в будь-якому віці та забезпечує й постійно підтримує високий рівень якості, що стосується як викладання, так і науково-дослідної роботи, створення комфортних умов для навчання та розвитку, проживання студентів й аспірантів. Експертизи ефективності освітніх реформ та їх умов, що проводилися в німецькомовних країнах, вказують на високу ефективність моделей реформ у Фінляндії, Швеції і Канаді, оскільки саме у цих країнах вдалося не тільки домогтися успішного реформування і значущих результатів, але й уникнути негативних побічних ефектів [1;3]. Саме у Фінляндії виявилася найнижчою залежність успішності студентів від економічного стану їхніх сімей. Мета освітньої політики Фінляндії полягає у наданні громадянам рівних можливостей у здобутті освіти, незалежно від віку, місця проживання, майнового стану, статі або рідної мови та забезпечення високого рівня навчальних досягнень й обізнаності. ВНЗ країни пропонують різноманітні програми бакалаврату та магістратури з викладанням англійською мовою, що дозволяє постійно залучати у Фінляндію іноземних студентів з усього світу.

Сучасна система вищої освіти Фінляндії обіймає два паралельні сектори: університети та вищі професійні навчальні заклади (багато профільні регіональні вузи, які дають практичні знання і навички для роботи в різних галузях виробництва). Усі університети та привітряні до них ВНЗ є державними із забезпеченням їх основного фінансування. Університетська система виходить із тісного взаємозв'язку між науковими дослідженнями та навчанням,

зорієнтована на підготовку дослідників з фундаментальних і гуманітарних наук. Університети також є організаторами додаткового навчання та підвищення кваліфікації, відкритого для всього населення у будь-якому віці.

Діяльність університетів ґрунтується на сучасних досягненнях науки та на автономії ВНЗ, що передбачає злагоджену та незалежну систему прийняття рішень. Університети володіють автономією і незалежністю у виборі напрямів наукових досліджень та прийнятті рішень про правила прийому студентів, складання навчальних планів, отримання вчених ступенів з усіх галузей науки. Студенти зараховуються до вузів за результатами вступних іспитів. Навчання є безкоштовним на всіх етапах, студенти оплачують лише навчальні посібники та щорічні внески за обов'язкове членство у студентських союзах (у середньому 45-90 євро). Середній щомісячний бюджет студента, що включає харчування та проживання, сягає близько 600-900 євро.

Ступінь бакалавра можна отримати за трирічний термін (мінімум 120 навчальних тижнів), що включає базові курси та курси середнього рівня з основної спеціальності, виконання дипломного дослідження на звання бакалавра. Для отримання ступеня магістра потрібно не менше п'яти років навчання з повної програми (160-180 навчальних тижнів) або ж двох років після бакалаврату), що включає курси вищого рівня й дипломну роботу магістра. Навчальні програми на здобуття ступенів бакалавра і магістра складаються з базових курсів, курсів за фахом, факультативних занять, стажування й практики за фахом, написання й захисту дипломної роботи. Програми включають також вивчення іноземних мов. Студенти можуть проходити курси й за іншими спеціальностями або в інших ВНЗ, у тому числі й за кордоном. Повна програма університету дає глибокі академічні знання й навчальний ступінь магістра, за бажанням можна продовжити навчання в аспірантурі та одержати ступінь ліцензіата, а через два роки – докторський ступінь.

Характерною рисою вищої освіти Фінляндії є тісний зв'язок науково-дослідної роботи з навчанням, надзвичайно демократичне ставлення викладачів та адміністрації навчальних закладів, широкий вибір курсів. Завдяки створенню численних галузевих лабораторій університети поєднують навчальні заклади та науково-дослідні центри, що розробляють важливі соціально-економічні завдання. Крім того, університети отримують спеціальні гранти для розробки інноваційних методів навчання або сприяння розвитку регіональної економіки та суспільного добробуту.

Закономи країни, які регулюють вищу освіту, крім традиційних видів діяльності ставлять перед вищою школою нове завдання – контролювати довколишнє середовище і потенційний ринок праці. Вирішення цієї проблеми досягається шляхом посилення контактів з місцевими компаніями і фірмами, громадськими та приватними організаціями як безпосередніми замовниками на підготовку відповідних фахівців. Майже кожен ВНЗ має спеціальну службу зайнятості для студентів, співробітники якої вивчають ситуацію на ринку праці, а також існують агенції, які досліджують тенденції у цій сфері на рівні країни.

Проблема підвищення ефективності діяльності ВНЗ вирішується не тільки шляхом адміністрування, але й завдяки удосконаленню якості навчального процесу через постійне оновлення, варіативність й гнучкість його змістово-

організаційних засад. Студентам пропонується варіативність у поєднанні навчальних дисциплін, відповідно до принципу академічної свободи вони можуть відвідувати лекції та заняття в інших ВНЗ з обов'язковим складанням іспитів за основним місцем навчання. Внутрішня оцінка якості наданих ВНЗ освітніх послуг проводиться Академією Фінляндії, яка аналізує систему національних досліджень та їх вплив на навчальні програми. Зовнішня оцінка належить до сфери діяльності національного органу контролю якості – Фінської атестаційного ради з вищої освіти, яка є незалежною організацією. Однак головна відповідальність за забезпечення якості освітніх послуг покладена на ВНЗ.

Зростання вимог до фахівців і їхнього становища на ринку праці, посилення впливу держави на систему вищої освіти, зумовило одну з провідних тенденцій університетської освіти - професійну орієнтацію. Вона досягається завдяки виробничій практиці з різними термінами проходження від 2 до 9 місяців, яка є складовим компонентом підготовки фахівців у фінських вишах. За змістом вона поділяється на загальну практику і роботу за фахом. Організацію та контроль за проходженням практики здійснює спеціальна університетська служба.

Тенденції до зростання професіоналізації університетської освіти зумовлюють удосконалення сучасних методів і технологій навчання, що сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, поглибленню міжпредметних зв'язків, опору на практичний досвід, розвиток навичок самостійної роботи. Ведуться наукові пошуки, в ході яких народжуються нові освітні методи й форми, зокрема, сучасні форми дистанційного навчання. В університетах широко застосовується метод проблемного навчання, що передбачає поєднання самостійної роботи студентів із заняттями в малих групах.

Складовою навчання, поряд з лекціями, семінарами та лабораторними заняттями є робота над проектами. Цей метод дозволяє краще використовувати теоретичні знання студентів для вирішення конкретних практичних професійних завдань. Принципово важливо, що у навчальний процес впроваджуються не тільки нові технічні засоби, а технології, спрямовані на вирішення освітніх завдань, розроблені з позицій сучасних психолого-педагогічних досліджень. Істотно посилилася роль інформаційних технологій у формуванні нової системи освіти, відповідної запитам інформаційного суспільства.

Стала помітною тенденція істотного посилення в освітньому просторі гуманітарної складової, яка реалізується в різних варіантах задоволення інтересів і схильностей студентів. Студенти мають можливість самостійного регулювання обсягу навчального навантаження й темпи навчання. Все більшого значення набуває орієнтація фінських вишів на інноваційне навчання, яке розширюється завдяки міжнародному співробітництву ВНЗ. Фінські студенти мають можливість проходження частини курсів в інших університетах – як у Фінляндії, так і за кордоном. В межах програм обмінів до Фінляндії можуть приїжджати студенти ЄС, зокрема завдяки програмам «Сократес/Еразмус» та «Леонардо да Вінчі», а молодь скандинавських країн – у межах системи «Норд плюс». Існує студентський обмін та стипендіальні програми для співробітництва між північними країнами, балтійськими державами й північно-західною Росією. Інформацію з таких програм можна одержати у міжнародних відділах при університетах.

Важливою складовою освітньої політики держави за останні двадцять років стало навчання дорослих. Рівень освіти у старших вікових групах відрізняється від молодших за рівнем сучасних вимог і зумовлює потребу перепідготовки та підвищення кваліфікації старшого покоління. У Фінляндії склалися різні форми освіти дорослих, у яких здійснюється соціально-культурне навчання, а також професійна підготовка. Фінансування навчання дорослого населення й відповідальність за його розвиток ведеться міністерством освіти. Навчанням дорослих займаються ВНЗ, професійні навчальні заклади, центри професійного навчання дорослих, вищі народні училища та літні університети. Навчання та перекваліфікація для дорослих відбувається на базі спеціальних установ, професійних училищ (особливо центрах професійного навчання й освіти для дорослих), а також інститутів та університетів, у кожному з яких є свій центр або відділення підвищення кваліфікації й навчання дорослих, також мають школи для дорослих й великі підприємства.

Система навчання дорослих пропонує підготовку з метою одержання базової освіти, середньої та вищої освіти, а також відкритих для всіх певних курсів, підготовку до іспитів екстерном (наприклад, з мов та різних спеціальностей), підготовку за місцем роботи на договірних засадах, а також перепідготовку для підтримки професійних навичок і підвищення кваліфікації. Крім того, навчання дорослих може включати набуття суспільно-просвітницьких знань або навичок, пов'язаних із особистими інтересами та хобі. Навчання дорослих із метою одержання спеціальності або вченого ступеня ведеться безкоштовно. Поряд із безкоштовними курсами пропонуються й курси із частковою оплатою за ринковими цінами.

Аналіз особливостей системи вищої освіти Фінляндії засвідчив, що вона є успішним прикладом реалізації Болонського процесу. Принципами інноваційного розвитку, що забезпечили в останні десятиліття ефективність проведених перетворень вищої школи, виступили: систематичність і послідовність державної політики; стратегічна спрямованість реформ з урахуванням загальних соціально-економічних цілей країни (складання планів і програм розвитку та узгодження з ними напрямів розвитку); своєчасна оцінка, коректування і модернізація програм розвитку; розуміння освіти не тільки як основи національної інноваційної системи, а й культури суспільства (у Фінляндії функціонує Міністерство освіти і культури).

Сучасні тенденції розвитку вищої освіти Фінляндії характеризуються такими особливостями: спрямованість на міжнародне співробітництво (навчальні програми англійською мовою реалізуються у всіх ВНЗ Фінляндії, університети мають угоди про співпрацю із зарубіжними країнами, підтримується міжнародний обмін студентами);

- розвиток міжвузівського взаємодії, укрупнення і злиття вишів, тісний взаємозв'язок освітніх сегментів та активне втілення й реалізація принципів наступності та безперервності освіти, забезпечення освітніх потреб громадян впродовж життя;

- надання пріоритету рівності освітніх можливостей, оскільки система освіти слугує інструментом соціально-економічного та соціально-культурного вирівнювання, що реалізується через відсутність плати за навчання, усуну-

ня відмінностей між інститутами вищої освіти й відмінностей між школами та забезпечує втілення політики «освіта — спільнота культур»;

- зростання соціальної відповідальності ВНЗ, тісна взаємодія та взаємозв'язки інститутів освіти з місцевим співтовариством та організаціями, представленими різними соціальними групами, що створює сприятливі умови для функціонування системи освіти (підтримка громадськості, система опікунських рад, престиж освіти та освіченості, авторитет та високий статус учителя і т.ін.).

Осмилення фінського досвіду ще раз переконає в тому, що позитивні зміни у сфері освіти можливі лише тоді, коли вона стане загальнонаціональною цінністю і пріоритетом. Досвід Фінляндії у сфері вищої освіти має безсумнівний інтерес, однак проблема полягає в екстраполяції цього досвіду на українське підгрунтя. Безперечно, сучасна вища освіта вимагає й сучасного матеріально-технічного оснащення, яке дозволяє досягти практико-орієнтованого навчання, завдяки чому студенти занурюються не у квазіпрофесійну, а у справжню професійну діяльність. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні інноваційної політики у розвитку вищої освіти Фінляндії та підготовки фахівців різних напрямів. Розвиток міжнародного ринку освітніх послуг, необхідність витримувати конкуренцію на ринку праці і відповідні зміни в українській державній політиці сприятимуть підвищенню актуальності питань забезпечення якості вищої освіти.

Література

1. Боношко Н. А. Обеспечение качества высшего образования в условиях глобализации: учебное пособие / Н. А. Боношко, А. А. Семченко. — Санкт-Петербург : СПбГПУ, 2011. — 96 с.

2. Воробьев Н.Е. Особенности системы образования в Финляндии/ Н.Е. Воробьев, И.С. Бессарабова // Педагогика. — 2006. — № 2. — С. 112-117.

3. Министерство образования и культуры Финляндии [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.minedu.fi/OPM/?lang=en>.

4. Обучение в Финляндии [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.finlandia.boom.ru>.

5. Руководство по качеству университета Турку [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.utu.fi/en/university/quality>.

6. Anu Lyytinen. Finnish Polytechnics in the Regional Innovation System — Towards New Ways of Action / University of Tampere. — 2011. — 189 p. [Электронный ресурс]. - URL: <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-8408-7.pdf>

THE TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS AT HIGHER EDUCATION INSTITUTION IN FINLAND

A. Yamnitsky

Abstract. *The features and leading trends in the development of higher education in Finland, which is one of the world leaders in the field of education.*

The higher education establishment have contributed positively to the renewal of society and the development of the economy and productivity.

The significance of higher education establishments is emphasised in a global operating environment.

Finland's system of higher education is relatively young compared to some others in Europe, this is definitely not at the expense of quality. Finland has eight universities in the 2012/13 QS World University Rankings, most of which improved their overall positions compared to the previous year.

Keywords: *higher education, Finland, principles of education, quality of education, professionalization.*

КОНФЛІКТНІСТЬ ЯК ЧИННИК СПІВПЕРЕЖИВАННЯ

УДК: 159.9+159.964.21+17.026.3

Ульянова Т. Ю.

У статті викладені результати теоретико-емпіричного дослідження співвідношення показників емпатії та конфліктності. Емпірично виявлено від'ємні значущі кореляційні зв'язки між показниками конфліктності та емпатії.

Ключові слова: *конфліктність, емпатія, особистість.*

КОНФЛИКТНОСТЬ КАК ФАКТОР СОПЕРЕЖИВАНИЯ

В статье излагаются результаты теоретико-эмпирического исследования соотношения показателей эмпатии и конфликтности. Эмпирически выявлены отрицательные значимые корреляционные связи между показателями конфликтности и эмпатии.

Ключевые слова: *конфликтность, эмпатия, личность.*

CONFLICT AS A FACTOR OF EMPATHY

The article presents the results of theoretical and empirical research indicator ratios empathy and conflict. Negative significant correlation relationships between the conflict indicators and empathy indicators were obtained.

Key words: *conflict, empathy, personality.*

Сучасне життя людини досить складне і сповнене протиріч, що найчастіше призводить до зіткнення інтересів як окремих людей, так і груп взагалі. Загострюються етнічні, релігійні, економічні, політичні, міжособистісні проблеми. І як наслідок, спостерігається посилення напруженості, агресивності та конфліктності. Тому одним з найважливіших завдань практичної психології є розвиток нового типу взаємин, побудованих на гуманістичній основі, на повазі до індивідуальності кожного.

У зв'язку зі сказаним особливою увагу необхідно приділяти розвитку духовної культури особистості, емоційної зрілості, багатству почуттів, усвідомленню норм власної поведінки, відповідальності, здатності до співпереживання, співчуття, вмінню зрозуміти іншого тощо. Однак, на здатність до співпереживання і співчуття, на прояв емпатії впливають і внутрішні, психологічні чинники, в якості котрих виступають властивості особистості, що супроводжують подібні переживання. Ці властивості особистості можуть як підтримувати емпатичні переживання, сприяти їхній появі (товариськість, комуніка-